

„ДЖАНЪГЪР“ — МОНЪГЪЛ УЛСТ

Ташкентд болсн Азий Африкин бичачирин конференц деер хальмг бичач Аксен Сусеев Китд, Монъгълас ирсн делегатирла таньлдад, Овр Монъгълин (Внутренняя Монголия) барт монъгъл келяр «ДЖАНЪГЪР» гарсна тускар күүнддж. Овр Монъгъл — ик орн, Китд Олн-ämtнә Республикин автономта район. Овр Монъгълд 2 сай 3 бум күн бәәнә, теднә ик зунь — монъгълмуд. Эдн нургълдж халх монъгъл келяр күүнднә. Халх монъгъл келн — Монъгъл Олн-ämtнә Республикин голмгч келнь. Овр Монъгълин хотл балгсьнь — 320 минъгън (3 бум 2 түмн) күүтә Хөх Хотө (Көк хотн). Одахн Сусен Аксенд Көк хотнас Сайн Цогт гидг бичачәс монъгъл келяр гарсн «Джанъгър» ирдж. «Джанъгър» хуучн монъгъл бичгәр барлгддж, зөвәр ик дегтр болдж гарч (341 халхта). Дора бидн эн дегтрин гадринь үзүл-джәнәвдн.

Дегтр секхлә, негдгч халхднь:

«Тәк Зул хаани үлдл, Таньси Бумб хаани ач. Узнь алдр хаани көвүн үйин өнчн «Джанъгърин» туск арви гурви бөлг» гидж бичәтә. Терүнә дорнь «хулсн дундан

өндгтә хунин дуугъар чашкурдлг» хуучна хальмг хуурин зург барлата. Хамгин деернь (барун бийдн): «Овр Монъгълин кевлел (дегтр гаргъач), 1957» гидж бәәнә. Дегтрин нүр үгинь Монъгълин (МНР) туургсн бичәч Дамдинсурен бичдж. Эн нүр үгд «Джанъгърин» ахр туудж ордж. Энүнд 1910 джил Петербургд тод монъгълар (хальмгар) барлгдсн «Джанъгърин» 10 бөлг деер 1911 джил профессор Позднеевин барлснас 3 бөлг немгдсн, 1940 джил Ленинградт шин үзгүдәр барлгдснас Фаворскийин зургуд авгдсн гидж келгддж. Тегәд чигн эн «Джанъгърт» 13 бөлг ордж. Арви гурвдгч бөлгин нернь — «Догшн шар манъгьсин бөлг».

1910 джил гектографар барлгдсн «Джанъгърин» хөтөт үг бас барлгддж. Тегәд чигн туургсн джанъгърч «Багъ Дөрвд нутга Ик Бухс әнъгин» Овлан Элән нерн монъгъл умшачнрт эн нүр үгәс илджәнә.

Хальмг келн монъгъл келн хойр йир өөрхн бәәснь эн шин барлгдсн «Джанъгърас» илджәнә. «Джанъгъринг» монъгъл келнд орчулдж гидж келдж болшго, хуучн хальмг бичгәс монъгъл бичгт буулгъад, төрүн сольлго, бәәсн кевтнь барлдж. Зуг зәрм ормарнь скобсар хаагдсн цәәлгъвр игддж харгъна: «арнзал (күлег», «дөн оргч насндан (дөрвөн наста цагтан)», «шү (хорта мөгъан хорн)» нань чигн тергүтн. Кесг халхднь академик Фаворский зурсн, өнътә сәәхн зургуд барлгддж.

Овр Монъгълд «Джанъгър» барлгдна гидг — манд чигн ик байрта йовдл. Цааранднь олн сай китд улс чигн «Джанъгърла» таньлдхнь магъд уга.